

PREVENTIONSSTRATEGI FÖR VALDEMARSVIKS KOMMUN 2021-2022

Antagen i Kommunstyrelsen 2021-10-04

VALDEMARSVIKS
KOMMUN

Inledning

Inom ramen för kommunens folkhälsoarbete har preventiva insatser för barn och unga lyfts fram som ett särskilt prioriterat område. Ett av inriktningsmålen i Mål & budget 2020-2022 är *Den hälsosamma kommunen*, vilket konkretiserats i ett uppdrag till sektorerna. Uppdraget innefattar bland annat att ta fram respektive implementera en plan för det preventiva arbetet för barn och unga. Följande Preventionsstrategi är en del i uppdraget och ska implementeras i kommunens verksamheter under 2021-2022. Styrgruppen för kommunens folkhälsoarbete (kommunchef och sektorchefer) har tillsatt preventionsgrupp med ansvar och uppdrag för att implementera strategin inom sektorerna. Preventionsgruppen tar årligen fram en handlingsplan med aktiviteter som konkretiserar preventionsstrategins prioriterade områden.

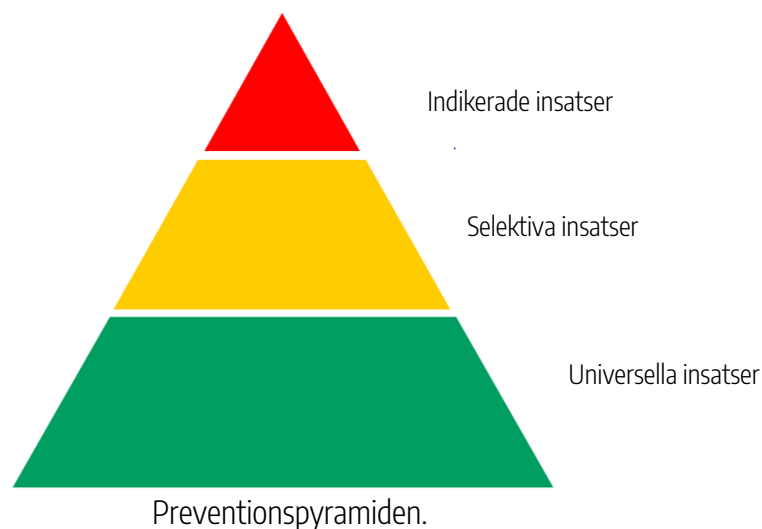
Vad är preventiva insatser?

Att förebygga ohälsa eller problem av något slag kallas för prevention. Det kan handla om olika former av stöd, insatser, program och arbetssätt, så kallade preventions-strategier. Det finns i huvudsak tre olika preventionsnivåer:

Universella insatser (kallas ibland för generella insatser) riktar sig till alla i samhället, eller alla i en viss grupp (tex alla småbarnsföräldrar). Insatserna kan vara främjande eller förebyggande, dvs insatser för att förebygga ohälsa (tex rökning).

Selektiva insatser erbjuds en identifierad målgrupp. Tex föräldrar med barn som har en diagnos, hög skolfrånvaro, använder tobak eller har fetma.

Indikerade insatser är oftast individanpassade insatser till exempelvis föräldrar som har barn med tydliga problem och symtom på ohälsa.

Risk och skyddsfaktorer

Risikfaktorer

Risikfaktorer är faktorer som ökar risken för att ett problembeteende/situation uppstår (lågt skolresultat, kriminalitet, droganvändning, psykisk ohälsa osv). Risikfaktorer kan identifieras i närmiljön/samhället, i skolan, bland kompisar, inom familjen samt hos individen själv (kön, diagnos osv). Några exempel på risikfaktorer är:

- God tillgänglighet på droger i samhället
- Hög kriminalitet och droganvändning i samhället
- Frånvaro av trygga vuxna
- Otrygghet i skolan/dåligt skolklimat
- Skolfrånvaro
- Låga skolbetyg
- Att växa upp med föräldrar med beroendeproblematik, psykisk ohälsa

- En familjesituation med ekonomiska svårigheter, våld i hemmet osv
- Frånvaro av kompisar
- Kriminalitet och droganvändning bland kompisar

Skyddsfaktorer

Skyddsfaktorer är faktorer som skyddar barn från att må psykiskt dåligt, utveckla ett missbruk, kriminellt beteende osv. En god relation och anknytning till sina föräldrar* har enligt forskning visat sig vara den allra viktigaste skyddsfaktorn för barns och ungas psykiska hälsa och välbefinnande. Insatser för att stärka föräldrar i sitt föräldraskap är därför en mycket viktig preventiv insats. En annan avgörande skyddsfaktor för ungas hälsa, välmående och framtid är att klara av skolan. Här spelar lärare, rektorer och barn- och elevhälsan en viktig roll.

Några exempel på skyddsfaktorer:

- Trygga och kärleksfulla föräldrar
- En god känslomässig kontakt med andra vuxna än föräldrarna
- Upplevd trygghet i skola och förskola
- Goda relationer till kompisar
- Sen alkoholdebut
- Ingen tobaksanvändning
- En meningsfull fritid

**Med föräldrar menas här en vuxen person som har ett långsiktigt omvårdnadsansvar för ett barn. Det kan vara barnets biologiska förälder eller andra viktiga vuxna.*

Organisation och struktur för det preventiva arbetet

Politisk styrgrupp

- Kommunstyrelsen

Ansvar:

- Besluta om Preventionsstrategin
- Uppdra sektorerna att implementera strategin i ordinarie arbetsplaner och budgetprocess
- Tilldela eventuella resurser
- Årligen följa arbetet med Preventionsstrategin (följs upp i bokslut)

Styrgrupp folkhälsa

- Kommunchef
- Sektorchefer
- Vårdcentralchef
- Folkhälsoutvecklare

Ansvar:

- Följa arbetet med Preventionsstrategin
- Besluta om den årliga handlingsplanen
- Årligen följa upp arbetet med Preventionsstrategin i Stratsys (ordinarie bokslut)
- Säkerställa att förutsättningar finns för att genomföra aktiviteter (arbetstid, mandat eller budget)
- Rapportera insatser och resultat till Kommunstyrelsen och nämnder

Preventionsgruppen (styrgrupp för det preventiva arbetet)

- Rektor grundskola
- Rektor förskola
- Samordnare för barn- och elevhälsa
- Chef Individ- och familjeomsorgen
- Samordnare för fritid, trygghet och ANDT (alkohol, narkotika, dopning och tobak)
- Folkhälsoutvecklare

Ansvar:

- Ta fram förslag till konkret handlingsplan för beslut i styrgrupp folkhälsa
- Uppdra arbets-/projektgrupper att genomföra handlingsplanens aktiviteter
- Fördela eventuell budget till aktiviteter/projekt kopplade till preventionsstrategin
- Följa arbetet löpande (rapportering från samordnare/arbetsgrupper)

Samordning av arbetet

Lämplig samordnare för arbetet är en tjänsteperson med ett kommunövergripande uppdrag inom folkhälsa, prevention, föräldraskapsstöd och/eller ANDT-frågor (alkohol, narkotika, dopning och tobak).

Ansvar:

- Koppla uppdraget till det lokala folkhälsoarbetet i stort
- Stödja (och ibland samordna) arbetsgruppernas uppdrag
- Sammankalla preventionsgruppen
- Rapportera arbetet med preventionsstrategin till kommunstyrelsen och styrgruppen för folkhälsoarbetet
- Mobilisera samverka externa aktörer som tex civilsamhället, Polisen och Region Östergötland.

Prioriterade områden

För att stärka barn och ungas fysiska och psykiska hälsa och sociala utveckling är följande fem områden prioriterade inom det preventiva arbetet i Valdemarsvik 2021-2022:

1. En hållbar organisation och en god samverkan i det preventiva arbetet
2. Meningsfull fritid för barn och unga
3. Hälsosamma levnadsvanor
4. God psykisk hälsa
5. Föräldraskapsstödjande insatser

1. Hållbar organisation och samverkan för det preventiva arbetet

För ett långsiktigt och hållbart preventivt arbete är en tydlig organisation, tvärssektoriell samverkan och en systematisk arbetsprocess framgångsfaktorer. För att detta ska fungera behöver det vara tydligt vem som gör vad och hur uppdraget ser ut. Det behövs också en god kunskap inom organisationen om vad folkhälsoarbete och preventiva insatser innebär och vilka vinster ett framgångsrikt arbete resulterar i. Samverkan för barn och ungas bästa är viktig på flera nivåer: mellan nämnder, sektorer samt mellan kommunen och externa aktörer som tex Polisen och Region Östergötland.

Preventiva insatser 2021-2022:

- Att tydliggöra uppdrag, roller och ansvar för det preventiva arbetet inom sektorernas verksamheter.
- Utveckla samverkan mellan utskott/nämnd kring det preventiva arbetet för barn och unga, med fokus på tidiga insatser.
- Öka kunskapen hos politiker kring folkhälsa och preventiva insatser för barn och unga.

2. Meningsfull fritid för barn och unga

Att ha en meningsfull fritid är betydelsefullt för barn och ungas uppväxt, utveckling och välbefinnande. Att delta i en organiserad regelbunden aktivitet skapar rutiner i vardagen och ett eget ansvar att närvara och prestera. Barnet ingår då i ett socialt sammanhang med kompisar, det får en ökad kunskap, känner sig uppskattad och behövd mm. När det gäller idrott eller annan fysisk aktivitet har det inte enbart positiva effekter på den fysiska hälsan. Forskning visar att fysisk aktivitet även ger en god sömn (vilket är viktigt för återhämtning) och ökar prestationen och koncentrationen i skolan.

Att delta i föreningsliv eller att hänga på fritidsgården innebär att barnet har ett vuxenstöd utanför familjen vilket kan vara mycket betydelsefullt för barn som exempelvis har en orolig familjesituation, svårt att prata med sina vårdnadshavare, känner sig utanför eller inte trivs i skolan. Chansen att fånga upp ett barn som inte mår så bra blir större. Även natur och friluftsliv är en viktig del i barns fritid. Utliv påverkar dels den fysiska och mentala hälsan positivt, men det kan också bidra till sociala kontakter och ett aktivitet lärande.

Preventiva insatser under 2021-2022:

- Genomföra informationsinsatser om vilket utbud av föreningsliv, friluftsliv och övriga fritidsaktiviteter som finns för barn, unga och familjer. Målgrupper för insatserna: barn respektive vårdnadshavare.
- Delta i regionala och nationella friluftskampanjer. Arenor: förskola, skola samt offentliga evenemang som riktar sig till barnfamiljer.
- Uppmuntra föreningar att genomföra riktade insatser för att locka fler unga medlemmar, med möjlighet att erhålla extra föreningsbidrag.

3. Hälsosamma levnadsvanor

Våra levnadsvanor har stor betydelse för hälsan och vårt välmående. Både fysiskt och psykiskt. Exempel på levnadsvanor är matvanor, fysisk aktivitet, sömn, stress, tobaksbruk och alkoholvanor. Barn och ungas levnadsvanor grundläggs tidigt. Exempel på faktorer som påverkar barn och ungas levnadsvanor är: föräldrarnas kunskap, förhållningssätt och egna vanor, förskola och skolas förebyggande och stödjande arbete, samhällsplanering (gång/cykelvägar, grönområden mm), fritidsaktiviteter, utbud och tillgänglighet av godis, läsk, tobak mm. Kommunens verksamheter har via sitt ordinarie uppdrag och ansvar, stora möjligheter att skapa förutsättningar för att barn och unga ska utveckla sunda levnadsvanor.

Preventiva insatser under 2021-2022:

- Genomföra organiserade rörelseaktiviteter dagligen på raster i skolan och förskolans utevistelser.
- Förbättrade insatser inom elevhälsan för att fånga upp respektive stödja barn med övervikt/undervikt.
- Förebyggande insatser för att motverka användning av tobak, alkohol, narkotika och spelberoende bland unga. Även brottsprevention kopplas till detta utvecklingsområde.

4. God psykisk hälsa

Psykisk ohälsa hos barn och unga påverkar deras personliga utveckling, relationer till andra, levnadsvanorna, skolgång och framtida möjligheter till egenförsörjning och etablering i samhället. För att bryta den negativa utvecklingen av barn och ungas psykiska hälsa och fånga upp barnen innan det gått för långt kräver både tidiga insatser och hälsofrämjande arbete genom att stärka skyddsfaktorerna kring barnet. Kunskap hos personal som arbetar nära barn och unga är viktigt. Det kan handla om kännedom om tecken på att ett barn mår dåligt, och kunskap om hur man bemöter dessa barn. Former och rutiner för samverkan mellan olika aktörer kan vara avgörande för att fånga upp och stötta barnet och familjen.

Preventiva insatser under 2021-2022:

- Erbjudna tidiga familjestödande insatser för barn, unga och deras familjer
- Åtgärder för att minska antalet barn med hög skolfrånvaro
- Genomföra kompetenshöjande insatser om psykisk ohälsa bland barn och unga.
Målgrupp för insatserna: barn samt medarbetare inom förskola och skola.
- Genomföra insatser för att formalisera samverkan mellan skola och socialtjänst samt samarbetet med Region Östergötland.
- Informationsinsatser till föräldrar och övriga invånarna om vilket stöd som finns att tillgå för den som lider av psykisk ohälsa eller som är anhörig till någon som drabbats av psykisk ohälsa och/eller självmordstankar. Målgrupper för insatserna: medarbetare inom förskola och skola, barn samt övriga invånare (offentliga insatser)

5. Föräldraskapsstöd

Föräldrar* har stor inverkan på barnets sociala, fysiska och psykiska hälsa, skolgång, framtida levnadsvanor osv. Ett gott och förtroendefullt förhållande mellan föräldrar och barn fungerar som en skyddsfaktor för barnen, medan brister i hemmiljön är en riskfaktor. Att erbjuda stöd till föräldrar i deras föräldraskap är därför ett prioriterat område i Valdemarsviks kommun. Stödet ska vara en obruten kedja, där föräldrar återkommande erbjuds stöd under barnens hela uppväxt. Föräldraskapsstödet ska bygga på föräldrars behov och efterfrågan. För att skapa ett långsiktigt och hållbart arbete med föräldraskapsstöd krävs ett tydlig struktur med en systematisk process. Det är viktigt att roller och ansvar blir tydligt inom och mellan de verksamheter som arbetar med föräldraskapsstöd.

Preventiva insatser under 2021-2022:

- Erbjudna forum, mötesplatser och aktiviteter för föräldrar med barn i åldern 0-18 år
- Erbjudna organiserade föräldrakurser och utbildningar till föräldrar med barn i åldern 0-18 år
- Utveckla arbetet med att informera och hålla dialog med föräldrar via digitala kanaler.
- Utveckla samverkan mellan kommunen och Region Östergötland.